

Kárpáti képek.

„In die Berge hinein, in die schwarze Schlucht
 Wo der Wildbach tost in wilder Flucht,
 Hinauf zu der Matten warmduftigem Grün,
 Wo sie blüh'n
 Die rothen Alpenrosen.“

A kárpátalji lakos, ki a bérczek tövéen vagy keblén ütötte fel tanyáját, ép oly szeretettel, mondhatnám ösztönszerű vonzalommal ragaszkodik ezen hegy világához, mint a svajczi az alpesekhez. Lelke rejtett gyökereivel csügg rajta, s ha néha távoznia is kell bérceitől, csakhamar vágódik őket viszontláthatni. A hegyek közötti élete messzeható befolyást gyakorol egész valójára, megszabja nagy részben úgy természeti és szellemi, mint társadalmi és politikai életét. Mi csoda tehát, ha tán jobban is szereti, mint ismeri. És hány hatalmas hegytömeg van még a Kárpátokban, melyet soha emberi láb nem ért, hány szirtcsúcs emelkedik büszkén a fellegekbe, melyen még soha emberi hang nem halatszott, s honnan legfeljebb a bércei sas susogó szárnycsapkodása viszhangzik. Sok hosszú szirttorok nyúlik a hegy mélyébe, melynek állat vagy növényéletét természetbúvár még soha nem fürkészte, — s hány néma mencedze van ott, mely a havasok szaggatott kezei közül zöldelő gyepszigetként emelkedik ki, s melyen soha vadász zergét nem keresett.

De még azon föld is, mely szemünk előtt és lábunk alatt fekszik, az oly gyakran emlegetett Kárpát-világ sok tekintetben még koránsem ismeretes világ. Föld- és növénytani viszonyai, meteorologiai törvényei égalji változásai-
 val, az élő lények fejlődési sorozata, s különös viszonyuk alapzatukhoz, a hegyek fekvése szerinti különbség, a sajtáságos havasi alakok még mindig nem egészen ismeretesek. A Kárpátok hegyvilága oly fölötte különféle, jelensége oly nevezetes és különös, hogy minden kiránduláson bő zsákmánynyal megrakva és jutalommal ihletve tér haza a búvár. Az erdőszegte hegyaljtól a kedves dombtájtól, melylyel a völgy emelkedik, egészen a legmagasabb hegy koronájáig bizonyos, s az égalji viszonyok által megszabott törvények szerint változatos s végtelen gazdag életet talál, s így gyakran kevés mértföldnyi emelkedési terü-

leten az állat és növényzeti jelenségek oly fokozatát látja, minőt lapályon soha, vagy csak néhány száz mértföldnyi távolságra lelhet föl.

Térjünk most át azon pontok részletes leírására, melyeket 1864-iki év augusztus havában növényteni tanulmányaink tárgyává tevének.

I.

Virágkert és lengyel nyereg.

A szepesi Táttra közepén $37^{\circ} 47'$ és $37^{\circ} 50'$ közt keleti hosszúságban és $49^{\circ} 9'$ és $49^{\circ} 11'$ közt északi szélességben egy patkó alakú hegylánc fekszik, melynek északnyugati szárnyát a Karsten-hegység, a délkeletit a gerlachfalvi csúcs alhavasa, s derekát a lengyel nyereg képezi. Az általuk környezett tág medenczében fekszik a hosszú és a felkai tó, melyekből a felkai patak veszi eredetét. A két tó közötti gyepterület azon havasi rét, melyet virágkertenek (Blumengarten) neveznek. A felkai tó Tátrafüredtől $\frac{3}{4}$, Gerlachfalvától (Gerlsdorf) 1 mértföldnyi távolságra esik.

Még mielőtt a hajnal rózsás fellegei a nap közeledését hirdették, még midőn keleten csak egy gyenge fénylehelet mutatta születési helyét, s a csillagok még vidáman ragyogtak a kék égboltozaton, én a tátrafüredi fogadó előtt botanikus szelenczémén már az indulót doboltam, s néhány fűvészi szerrel ellátva, egy kartárrsal és vezetővel kiléptem az erdőbe; a mi magában véve nem nagy fáradsággal járt, mert Tátrafüreden az első lépés a háztól már is eléri az erdőt. Mi tehát egyszerre ott termettünk a sötét fenyveserdő sűrűségében. Alattunk a hideg föld, felettünk a sötét túlevelű mennyezet, körülöttünk a balzsamos illatú, de hideg levegő. Látérzékünk még alig tudott világosság- és sötétségnél egyebet megkülönböztetni, a miért most inkább fülünknek, mint szemünknek engedtünk hatáskört. Itt-ott hangzott már egy legelő gula, csorda vagy nyáj csengő kolompja, melybe egy-egy juhászutya csaholása közbe vágott. A fenyvek sűrű ágai közül s a bokrok rejtekeiből az ébredő madarak nesze hallatszott. A levegő, a föld, a fa mindinkább meglevenedtek. Kijött az evetke gömbfészkekből s örvendve életének üzte virgoncz testgyakorlatát. A jegenyefenyő tetejéről tiszta erős hangon szólalt meg a fenyőczinke, s harsány strófákban az utánozhatatlan hangú rigó. Közbe nevetett a vad galamb és doboltak a harkályok. Egy színezetű dallamba ezen erdei hangverseny össze nem illeszthető. Minden lépten változik, minden pillanatban más. Majd túlnyomó a seregélyek fecsegése, majd a rigók rikoltása és a pintyek dala, majd a harkályok kopogása s görgető esalszavuk, majd a szajkók krakogása. Egyszerre elhallgattak a zenészek, mert fenn a levegőben egy éhes ölyv rekedt hangja hallatszott. Víg énekszó s szenvedélyes vadászat közt, melyet az erdőlakói rovarokra, növénymagokra vagy gyümölcsre tartottak, elmúlt a kora reggel. A legmagasabb jegenyefenyők koronáin mutatkozik már az első verőfény; ez megvilágítja az erdőt, melynek:

Hívólag intnek fáí
 Mind annyi hölgykezek, ·
 Melyek vidám örömré
 Magokhoz intenek.

A sűrű vadon erdőbe vágott keskeny útunk mindinkább kezdett kiszabadúlni korlátaiból, a gyérülő fenyvesek több és több világosságot engedtek át ágaikon, s a gyenge fénylehelet, mely keresztül tört, reményt adott, hogy nem sokára börtönéből szabadul vaslelkünk. Addig is az út mellett bujálkodó növényzetet szemlélém, honnan flórának sok szép gyermeke hívólag mosolygott felém. S én engedve intésüknek, szívesen kaczerkódtam velök. Itt a repcsén hanga (*Calluna vulgaris. Salisb.*) a fekete s veres áfonya (*Vaccinium Myrtillus, L., V. vitis Idaea. L.*) pihenésre kínálgatták puha gyepránkosukat, mely ezeknek kék és piros bogyóival, a terepély és kereklevelű csengetyűke (*Campanula patula L., C. rotundifolia L.*) égszínű harangjaival, a *Gentiana asclepiadea L., G. Amarella L., az Erythraea Centaurium Pers., Phyteuma orbiculare. L.,* tarka színezetével keleti szövet drága varrásaként volt hímezve. Ott egy csevegő csermely nedves oldalán a közönséges mogyorófa (*Corylus Avellana L.*), a fehér gyertyánfa (*Carpinus Betulus, L.*), a mézgás égerfa (*Alnus glutinosa Gärtn.*), az erdei bikkfa (*Fagus sylvatica L.*) és a kecskefűz (*Salix Caprea L.*) hűvös árnyékában illatoznak a vízi és fodor menták (*Mentha aquatica L., M. crispa L.*) Az ér más oldalán az erdei és tavi nefelejts (*Myosotis silvatica Hoffm., M. palustris With.*), a kakuk és kétlaki mécsvirág (*Lychnis flos cuculi L., L. diurna Sibth.*), az *Orchis mascula L., Gymnadenia conopsea. R. Brw.* és a *Caltha palustris L.* véd- és daczszövetségre léptek. Testületileg határozta el, hogy a kaszások öldöklő fegyverének ellenszegülnek, tudván, hogy itt őket legfeljebb az udvariatlan maczkó talpa simíthatja a földre.

A Kreuzhübel, mely 1425 méter-nyire emelkedik a tenger színe felett, s nagyobbára jegenye és lúczfenyővel (*Pinus picea, L., P. Abies L.*) van benőve, s még a törpe henye-fenyő- (*Pinus Pumilio L.*) táj alatt áll, a felkai völgy keleti oldalát képezi. Felső erdő-regiójának viránya nagyobbára alhavasi, de már sok tekintetben havasi is. Itt gyakori a *Gentiana Asclepiadea L., G. Amarella L., a Phyteuma orbiculare L.* Közbe fehérlik a szép *Anemone alpina L., a Gnaphalium norvegicum Gunn,* míg a kövi ribiszke (*Ribes petraeum Wulf.* gyümölcsös kerteink gyönyöreire emlékeztet. Ennek szomszédságában gyűjténk *Senecio subalpinus Koch, Geranium phaeumot L., Platentera bifoliát Rich. Bellidiastrum Micheliit Cass.* s gyepsást (*Carex caespitosa L.*)

Sokkal érdekesebb azon rész, mely a Kreuzhübeltől egy hegynyergen keresztül a virágkert és lengyel nyereg felé vezet. Keleten magasan emelkedik az ég felé a Karstenhegység egy ága, nyugaton a gerlachfalvi csúcs előhavasáival; a köztük lévő völgyet annyira összeszorítják, hogy már csak a Felka vizének

engednek szűk medrében helyet, mely mintegy neheztelve ezt, durva morajjal hömpölyög odább, a medrében lévő kőhalmokat hideg hullámaival pofozva. Kristályfenekén szökdelve játszik a pizstráng s keresi martalékát, az itt elvesztett rovárok hulláit. A vad ér partján éles gránitkövek közt találja kedveseit a fűvész. A nedves kőhalmokon, a könnyü homokban bujálkodik a kereklevelű aranyvirág (*Chrysanthemum rotundifolium* W. K.), melynek fehér viráglevelkeit tépdesve, mint a többi rokonaitól kérdezhetjük: szeretsz-e? szívöl-e? stb. Mi hálátlan botanikusok, ha ily Flóra kisasszonytól azt a bókot nyerjük is, hogy epedve szeret, rendszerint félre szoktuk dobni, s egy sértetlen példánnyal örökítjük meg e fajt herbáriumunkban. A Felka vad vizét több gárdista kíséri, a *Veratrum album* Andr., *Senecio subalpinus* Koch, a keskenylevelű gyapú (*Eriophorum angustifolium* Rth.), *Doronicum austriacum* W. K., *Phyteuma spicatum* L.

Útunk most minden lépéssel fáradtságosabb lett. Éles szirtdarabok, felváltva apró kavicsokkal, annyira nehezíték az egyenes járást, hogy jobbra-balra inogtunk, mi a távolból nézőre ugyanazt a benyomást teheti, mint midőn részeg társaságot lát. Félórai fáradtságos gyalogolás után elértük a kődarabokból felhányt és törpefenyővel sűrűn benőtt sánczot, mely alatt a felkai tó csendes, szmaragdzöld víztükre fekszik. Jobbra és balra tőlünk óriás szírtormok emelkednek majdnem függélyesen az ég felé, alattunk a tó kristályfeneké, előttünk egy ezüst szalagként kígyózó vízzuhatag, mely 600 méter magas gránitfalak között 80 méternyi eséssel zuhan le. A lengyel nyereg kopasz orgona-sípjai, s mély sziklavölgyeiben fekvő örökös hava zárják be a háttért. Dél felé pedig nyitva áll a kilátás az egész Popper-völgybe. Oly festői kép ez, mint a minőt a Svajcz is csak gyéren tud felmutatni; — mi csoda tehát, ha a köznép mesés dolgokat beszél vízi szüzek, aeoli hangok és kaján syrénekről.

A tó keleti partján kies gyepsziget emelkedik ki a merev kővilágból, mely hívólag kínálja puha pamlagát. Foglaljunk tehát helyet rajta s tekintsünk a víz mélyébe. A tó színe sötét-zöld, — fenekén görgeteg gránit szikladarabok halmaza. Csillogó felületén letükrözve látjuk az ég kék színét hattyúfellegeivel, az övező bérczek ormait, a tőpart kőhalmazát henye fenyveseivel. E képek a tófenék síma kőfelületein többször visszatükröződve olyforma alakokat mutatnak, minőket az ismert játékszerben, a caleidoscopban láthatunk. Vegyük most még tekintetbe ezen hely vadregényes fekvését, s azon elfogódott gondolatmenetet, melylyel majd minden turista útnak indul, akkor úgy hiszem, nem kell nagy képzelődő tehetség ahhoz, hogy az ember józan észszel és tiszta szemmel olyasmit is lásson, a mi nem létezik.

A tó 1640 méternyi magasságban fekszik a tenger színe felett, és körülbelül 200 méter hosszú és 45 méter széles. Vize, mely a virágkertből ered, jég hideg, a mi természetes, miután a hosszú tóból folyik; ezt pedig a lengyelnyereg sziklanyilásaiban s rejtett katlanaiban az olvadó hóvíz táplálja. Azon

magas sziklafalban, melyről a zuhatag a felkai tóba esik, gránátok találhatóak; értékek azonban csekély, mivel puha minéműségük miatt nem csiszolhatók.

Míg társam ezen fenséges vízzuhatag mellett pihenve, s a vadregényes táj szemléletétől elragadtatva, szemeit a nagyszerű panorámán mondhatnám legettette, addig én egy oldalvást eső szirtöblőben fekvő hómezőt kerestem fel, tudván, hogy ennek közelében szoktak kedveseim, a lapponi Flóra földieit tartózkodni. Puszta szemmel itélve, az ember azt hinné, hogy ezen hely a tó partjától legfeljebb 1—2 percznyi távolságra esik, s egy ugrással meglehet járni. Mennyire csalódunk azonban, midőn többszöri pihenő állomás után végre 20—25 percz múlva, nagy fáradtan oda érünk, s látjuk, hogy mily kicsinyek a tó partján azon alakok, melyeknek abszolút nagyságát csak a közelből ismerjük fel. Ezen optikai csalódást ismernünk kell, hogy a magas havasokon a távolságok megítélésénél kudarcot ne valljunk. A folyton olvadó hó szorgalmas kerésként öntözi az öblöt, melyben buján, óriás példányokban nő a fehér zászpa (*Veratrum album Andr.*), a turbán lilium (*Lilium Martagon L.*), *Lychnis diurna Sibth.*, *Doronicum Clusii Tsch.*, az *Adenostyles albifrons L.*, *Mulgodium alpinum Lees.* Sziklákön és sziklahasadékokban teng a csorba fűz (*Salix retusa, L.*), a *Saxifraga carpathica L.*, a havasi cziczukóró (*Achillea alpina Schur.*) s Haenke cziczukórója (*A. Haenkeana Tsch.*); nedves árnyékos helyeken gyűjtém a kalán-tormát (*Cochlearia officinalis L.*) a kétvirágú viólát (*Viola biflora L.*) a kétanyás lóromot (*Oxyria digyna Camp.*), *Swertia perennist L.*

Flóra ezen gazdag hozományából a legszebbeket biztos kamatra tevém pléhszelenczés Wertheim-cassámba, s miután rövid pihenés után új erőt és friss kedvet gyűjték, folytattam útamat. Előttem állt a lejtős sziklafal, melynek óriás lépcsőzeteit négykézláb kellett ostromolnom. Minden lépést előre kimért, biztos talapzatra kellett helyeznem, kezeimmel erős sziklanyújtványokba kapaszkodnom, hogy az alattam tátongó sziklaágyanak mennyegzője ne legyen. Mászás közben is találkoztam sok érdekes növénynyel, melyek közül a szépek legszebbjeit szentségtörő kézzel leszakítám, daczára annak, hogy a népmonda azt beszéli, hogy ily meredek helyeken a szerelemföltő hegyúr kedvesei hűtlenségét megszokta bosszulni.

Végre felértem a sikra, beléptem a kies virágkertbe és

Állok tavasz mezőn,
Melyet virány fedez,
Úgy érzem, gondolom,
Az Isten háza ez.

Óriás szirtszobrok, melyek párkányzatait csak a zerge biztos körme uralhatja, hová csak a bérczsas rakhatja büszkén fészket, körszín alakú, tág katlanban kies rétet öveznek. Ezen mintegy 1500 méter hosszú és 500 méter széles fensik a legbújább gyeppel van benöve, melyet a hosszú tóból eredő

patak hasít. Sehol sincs kőhalom, sehol omlott szirtromok; az egész egy puha fűszőnyeg, mely a legélénkebb színű, havasi virágokkal török szövetként van hímezve. Míg eddig éles granitkövek hasgatták talpukat, most ruganyos párnákon érezzük magunkat, s csak a környezeten, a vad szaggatottság bélyegét magukon viselő meredek sziklacsúszok szemlélete emlékeztet bennünket arra, hogy egy új világba léptünk — a henyé-fenyő feletti vidék világába. A virágkert kezdetén végződik a henyé-fenyő táj legmagasabb vonala — 1770 méternyi magasságban. Sehol a Kárpátokban, sőt tán egész Európában nem vonul le annyira ezen határ, mint itt. Ritka hely az, hol oly nagy volna a különbség a bújá növényzet, az eleven állati élet, és a merev halott, alig néhány zuzmót s mohot tápláló szirtromok közt, mint itt. Mint virágkertben tavaszkor, úgy repkednek itt meleg napokon a rovarok légiói, melyek bábjaikat hajhászva keresik a könnyű föld alatt a vakondok. Hogy mily úton vándorolhattak ezen elszigetelt helyre, ez az ő titkuk, de a számos földtúrás tanuskodik ottlétükről. Látható itt még néhány marmota-*) építkezés is, melyek a szebb havasi állati élet utolsó emlékei. Közbe füttyen az ijedős zerge; felugrik biztos helyéről s sebes léptekkel fut, míg egy rejtett helyről a halálos golyó éri, s szikláról sziklára esve, le a mély katlanba zuhan. Hiába keressük szemünkkel a fütty, a lövés helyét, rendszeren csak a gördülő kövek zörejét halljuk, míg a zergét és a vadászt, kicsinységök miatt, ki nem vehetjük. Néha azonban, ha a völgyet nagyobb nesz egyhangúságából fel nem veri s tehát még biztos rejtekeikben legelezsnek a zergék, egyet-egyét látni is lehet. Ekkor ha hangosabb szó felriasztja őket, harsány füttytel ugranak fel, s száguldó léptekkel sietnek a meredek sziklafalak felé.

Hogy a virágkert növényteni tekintetben valóságos virágkert, azt viránya mutatja. A hideg csermely, mellék-ágakra szakadván, e kies rétet kis szigetekre szeli, melyek oly benyomást tesznek, mintha ügyes műkertész rendezte volna el e virágágyakat. Az egyik ágyon túlnyomó a kékszínű sisakvirág (*Aconitum variegatum* L.), a *Delphinium elatum* L., a *Saussurca pygmaea* Spr. győ-

*) Sajnos, de igaz, hogy a magas Tátrában alig van már néhány marmota-család, mely az orvadászoktól eddig még meg van kímélve. Ha a viszonyok nem változnak, az utolsó is elpusztul. A zerge is hasonló jövőnek néz eléje, s idővel, habár lassan, de biztosan kiirtatik. Pedig a marmota és a zerge a magas havasok legszebb állati lakosai. Oly nélkülözhetetlenek ők a havasi jelleghez, mint a szárnyas állatok a terjedelmesebb nádashoz. Túl a Kárpátokon, Krakóban lengyel testvéreink ezen szomorú viszonyokon segíteni akarván, egy társaságot alakítottak, melynek élén *Dr. Novicky* egyetemi tanár áll. Ezen társaság, mely eredetileg a krakói physiographiai egylettől kapta impulsusát, saját költségén tart a Kárpátok főbb helyein öröket, kik az orvadászokra felügyelnek. Miután az egylet oly nagy territoriumot — mint a Kárpátok — saját erejéből kellőleg ellenőrizni nem volt képes, felszólította a magyar oldalon a kárpátalji megyék nagyobb földbirtokosait, hatásáigait, befolyásos egyéneit, papjait, egyleteket, hogy működésében ők telhetőleg elősegítsék. De tudtommal mindeddig csak az ígéretnél maradtunk.

nyörű kékje, — a másikon rózsás színben mosolyog felénk a *Rhodiola rosea* L., a jeges szegfű (*Dianthus glacialis* Haenke), a *Pedicularis verticillata* L. és a *P. Sceptum Carolinum* L., *Saxifraga muscoides* Wulf. és a *Gentiana punctata* L. Egy harmadik ágyon fehérlik a molyhos madárhúr (*Cerastium villosum*), *Anemone narcissiflora* L., az *Eriophorum Scheuchzeri* Hopp, a *Ranunculus aconitifolius* L., a kalán-torma (*Cochlearia officinalis* L.); míg más gyepszigeten tarka változatosságban vegyülnek össze, körükbe fogadván még a *Saxifraga carpathicát* és a *Hieracium alpinum*-ot L., *H. villosum*-ot L., hárm-as szittyót, *Juncus trifidus*-t L., *Coeloglossum viridé*-t, *Phleum alpinum*-ot L., fekete sást (*Carex atrata* L.), *Sedum annuum*-ot L. (var. *saxatiles* L.), *Saxifraga hieracifoliá*-t W. K.

Miután növényzelenczéinket s papírsomagjainkat bőven megraktuk, s egy biztos helyet jelöltünk ki, hova botunkkal együtt a visszajövetelig elhelyeztük, tovább indulánk. Innét lejtős sziklafal állt előttünk: majd szikladarabok halmaza, éles szirtromok; majd gördülékeny kavicsmező, és az örök hó csúszos felülete. E vadregényesség közepett a virány is érdekes. A sziklahasadékokban, a köhulladékok közt, a hómezők határán a fű- és kákaneműek (*Ranunculaceák* Juss), (*Compositák* H.), (*Saxifragák* Juss), (*Coniferák* Endl.) és vastaglevelűek (*Crassulaceae* Juss.) közül még néhány edzett faj teng. Az izékes polyvafű, az erős sás (*Carex firma* Hst.), a henye boróka (*Juniperus nana* L.), hegyi szironták (*Ranunculus montanus* L.), *Chrysanthemum alpinum* L., *Senecio carniolicus* Willd., *Hypochoeris uniflora* Vill., *Sempervivum montanum* L., *Saxifraga muscoides* Wulf küzdenek a helyen a clima sanyarúságaival, míg a sejt-növények igazán csak itt díszlenek. De végre ezek is eltűnnek szemeink elől s látszólag minden organikus élet kihal. Egymásra halmozott szirtdarabok, melyek mint az egymásra tornyozott ágyúgolyók hézagokat hagynak, egymásközt és felett, s így a nedvesség összegyülekezésének, az organikus élet főtényezőjének nem engednek helyet. Alattuk, mintegy a föld alatt hömpölyög tompa morajjal a hóvíz. Fenn mély halotti csend uralg. Mint egy temető sírkövei, úgy állnak ki a köhalmazból a nagyobb granitsziklák. A néma csendet csak a zergék éles füttye hasítja néha; itt találunk csak némileg biztos menhelyet.

Az út innen felfelé a jó gyalogosokat is megszokta viselni, mivel gyakran egy szirtromról, ügyesen egyensúlyozva, kell a szomszéd köre ugrani s vigyázni, nehogy a hézagokba csússzék az ember. — Egy félórai gyalogolás után a hosszú tó partjához értünk. A tó vize, mely még zöldebb a felkainál, egykor jóval nagyobb lehetett, de a folyton belegördülő szirtromok annyira összeszorították, hogy jelenleg csak mintegy 250 méter hosszú és 80 néhol pedig csak 20 méter széles. A tótól észak felé már szörnyű vad romvölgy nyílik, melyet még szeptemberben is örök hó fed. Ha eddig is már bajjal járt a felmenet, úgy innen a nyereg felé vezető út sehogy sem tréfa dolog többé. Óriás, néha több

őlnyi magasságú kőromok közt, melyek naggyobbára síma felületűek, vagy csak gyéren vannak zuzmókkal és mohokkal benőve, kell átcsúszni. Előre megy a vezető, s néha nem épen biztos könyűtványon, néhány lábnyi távolságban megmegfordul, majd megáll egy éles szirttetőn s aggodalmasan nézi klienseit. Itt a sziklák rejtekeiben, általuk mintegy védve, találkozunk a lapponi flóra meggedzett gyermekeivel. A gyönyörű jeges szironták (*Ranunculus glacialis L.*) gyengéd bársony-puha viráglevelkéivel, a *Gentiana frigida Hke* fázos külsejével, a törpe sziléne (*Silene acaulis L.*) az apró kankalin (*Primula minima L.*) bíbor vánkosával, kacsintva mosolyognak felénk a kopasz kőromok közül. A kiterjedtebb, mintegy öregebb szirtek felületeit görcsösen öleli a piczi fűz (*Salix herbacca L.*) Szomszédságában teng, sziklahasadékokban rokona, a csorba fűz (*Salix retusa L.*), míg ott, hol nagyobb hümusréteg borítja a köveket, *Senecio carniolicus Willd.* *Chrysanthemum alpinum L.*, *Doronicum Clusii Tsch.*, *Hypochocris uniflora Vill* adnak a szerves életről jeleket.

Sok fáradságos küzdés, többszöri csúszás, esés után elértük azon meredek sziklafalat, mely felett közvetlenül már a lengyel nyereg fekszik. Addig is azonban még egy nehéz tűzpróbát kelle kiállanunk. Ezen sziklafal alatt ugyanis, mely az egyenes iránybani felmenetelt nem engedi, az út a hegy oldalán kelelnek tart, délnek pedig egy mély sziklafal ereszkedik majdnem függélyesen, az említett kőromok felé; úgy, hogy baloldalon magas meredek sziklafal emelkedik, jobb oldalon pedig sötét mélység tátong előttünk. A két fal között, egy csak 3' széles ösvény fekszik, melyen át kell menni, ha a nyereghez akarunk érni. Ezen ösvényen át szöknek a zergék a nyereg északi oldalára, ha a másik felén felverettek. Azért zergeösvénynek (Gemsenstege) hívják. Egyenes irányban az egyensúly fentartása lehetetlen, azért hasra kell feküdni és négy kézláb csúszva, ezen veszedelmes helyen keresztül mászni. Az alattunk tátongó mélység nem volt több 30 méternél; de végre az is elég egy emberi életnek, ha párnák helyett, éles gránitkövekkel van megvetve a természet ágya.

Rövid idő mulva elértük végre a lengyel nyeret, mely lengyel elnevezését hibásan viseli, mert még egészen magyar territoriumon fekszik s nem képezi, mint általában hiszik, Magyar- és Halicsország határát. „Nyereg“ neve azonban a természetből van véve, mert egy mély nyeret képez a gerlachfalvi és Karsten csúcsok között.

A lengyel nyereg 2175 méter magasságban fekszik, s még a csúcsán is, melyet itt-ott zöld gyep takar, találunk néhány edénynövényt, mint a piczi fűzt (*Salix herbacca L.*), hegyi szirontákot (*Ranunculus montanus L.*), erős sást (*Carex firma L.*) törpe szilénét (*Silene acaulis L.*), *Sesleria distichát Pers.* A kilátás innen Halics felé nagyszerű. A nyereg oldalfalai a látkört annyira körülátolják, hogy az jóformán csak két irányban, délnek és északnak van nyitva. A havas északi oldala majdnem függélyes; s alatta, néhány ezer lábnyi mély-

ségben tükrözik a jeges tó, s az apró szomszéd tavak. Közös medrük három oldalról függélyes sziklafalaktól van környezve, s nagy szírtromokkal telve. Még tovább éjszaknak s még sokkal mélyebben láthatók a halicsi határfalvak fehérő tornyai. Déli irányban látható a Javorina Siroka, melynek csúcsa a lengyel nyereg felé hajlik, észak-nyugaton a halicsi Holossyn-hegyláncz, s a 2310 méter magasságú tengerszem-csúcs.

De az északi szél süvöltése, melylyel az irígy elem a nekünk élvezetül nyújtott panorámáért adóját követelte, rövid pihenés után a visszamenetelre készítetett. Ez Smekszig 4 órát vett igénybe s több helyen még fáradságosabb volt a felmenetnél. Ott ugyanis, hol előbb négy kézláb kapaszkodtunk, most még egy ötödik szervet kellett igénybe vennünk, mely nélkül ép lábbal, testtel nem jöhettünk volna le. Jól tudja ezt a havasi ember, a stájer, tyrolis, svajczi s segít szükségén az által, hogy bőrnadrágot visel.

Ezen kirándulás a virágkertbe (ha nem is egészen a lengyel nyeregig) minden turistának ajánlható. Tanulságos ezen hely, a mennyiben a Kárpátok tiszta jellegét viseli magán, tudniillik azon vad szagatottságot, mely oly borzasztó vadregényessé teszi Kárpátainkat; de érdekes a fűvészre nézve is, ki itt a kárpáti virány sok szép képviselőjével találkozik.

DR. SZONTÁGH MIKLÓS.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.